

„13 praznih stolica i ne samo 13“

Marko Pejović

Tekst je bio u najužoj selekciji za nagradu Udruženja dramskih pisaca Srbije na Konkursu Sterijinog pozorja za najbolji originalni domaći dramski tekst za 2016/17.

Pamtimo događaje koji su označeni onim što smo u tim okolnostima osećali. Osećamo u skladu sa onim što smo spakovali kao svoje kofere, prtljag koji nosimo, čak i kada nam se čini da smo goloruki. Čak i kada izgleda da su šake mirno spuštene u džepove, mašemo nekim mačevima. Ljude je uvek pratio taj čudan, nikada objašnjeni šum, zvuk presecanja vazduha. A nekada se mačevi sa namerom stave u pogon, tada šum postaje znatno glasniji. Tamo gde plešu mačevi, nema samilosti. Morala je biti oduzeta, da bi se mačevima dala snaga. Ili se čekao čas, kada mačevi mogu da zaigraju, pa se oseti olakšanje što se više ne moraju grčevito stiskati svoji koferi.

Ne verujem u slike na kojima su koferi naslonjeni na neke stare stolice. Stolice i koferi nisu prijatelji. Stolice su mesta za odmore (koferi su objekti nemira). Neću navoditi i neke druge razlike. Takođe odbijam ideju da se te razlike ovde privlače. Stolice su mesta za ljude, one su mesta predaha i odmora. Na njima se može i spavati. Omogućavaju da se telo opusti, da se obnavlja, tiho proizvodi nova crvena krvna zrnca. One se suprotstavljaju ideji u kojoj je život stalni pokret, stalno ubrzanje, beskrajno hodanje koje ne dozvoljava trenutak tišine. Stolice i tela koja se odmara su znak pobune protiv ideje progresa, rasta proizvodnje, stoga i povećane potrošnje. One su mesto na kome se može misliti o drugima, osećati za druge. Samim time, prazna stolica je znak da su te šanse ostale neispunjene.

Ovo nije nikakva „potresna povjest o njima“. Ovo je mogućnost. Ona je data i reditelju i glumcima. Ovo je dramski tekst koji se može dopisivati, tamo gde se umesto dijaloga uselila proza. Data je na slobodi autorima i stvaralocima. Scene 4. 8. i 12. su im predate na milost i nemilost. Svesno i sa namerom, sa spremnošću da se pretrpi sva surovost tuđe artikulacije. Istovremeno, mislim da su one pre izvođački, nego dramski izazovi. Takođe je celo izvođenje olakšano brojem tri. Ni u jednoj sceni nema više od tri lika (ako ne računamo stolice). Struktura je takva da omogućava da sve likove igraju ista tri glumca. Neki likovi dolaze samo kao glas iz off-a. Nekada su to možda bili „ljudi“ (kako je to razumevao humanizam), sada više nisu.

Mislim da tekst zahteva praznu scenu, surovu, mrak, svetla koja osvetljavaju samo uzak krug oko likova i stolica na kojima oni sede i govore, kao i blago svetlo na stolicama koje vise u prostoru. One kao da čute, a svedoče o telima kojima su namenjena, ali koja na njima neće sedeti. Jedna stolica i barem jedno telo. Brojke postaju strašne, kada se pomislio koliko se sve raznih tela na njima moglo odmarati. A nije. Jer više nema povratka, ima samo žrtava.

KURT

IVAN

LJUBAVNIK

MIRA

DOKTOR

SIMON

HENFRI

LORIN

MIHAILO

MILAN

RADE

ISTRAŽITELJ, NADREĐENI, NASTAVNIK i drugi, kao glasovi (off)

ON (prozni lik)

1.

Mrak. KURT¹ stoji. Progovori tek kada ga obasja snop svetla. Nedaleko od njega je prazna stolica. Na njoj klupko kanapa.

KURT:

Da, to kažem.

ISTRAŽITELJ (off):

Znači tvrdite da ste se vi, Kurt Gerštajn, uključili u SS diviziju, da biste dobili informacije o tome šta se zapravo dešava u državi.

KURT:

Ljude su hapsili na ulici, odvodili u logore, za neke više nikada nismo ništa saznali. Postalo je i sumnjivo šta se dešava sa onima koji su smešteni u institucije. Moja snaha je bila u duševnoj bolnici. Kada smo došli da je obiđemo, rekli su nam da je umrla. Prethodnog vikenda je bila sasvim dobro i još je bila mlada. Posumnjao sam da su je ubili.

ISTRAŽITELJ (off):

Zašto ste posumnjali?

KURT:

Nisu hteli da nam pokažu leš. Rekli su da je brzo počeo da smrdi i da nisu imali uslova da ga drže, stoga su morali da je upokoje. Obdukcija nikada nije urađena. Zar vama to ne bi bilo sumnjivo? (Tišina.) Ubijanje je za njih bila stvar ekonomije. Smanjivali su broj onih o kojima sistem treba da brine. (Zastaje.) Da li mogu da sednem? (Tišina.)

ISTRAŽITELJ (off):

Kako ste uspeli da postanete član SS divizije, ako ste bili pre toga u zatvoru, kao što kažete, zbog svojih subverzivnih aktivnosti?

KURT (pomalo ljutito):

Pomogli su mi brat i otac.

ISTRAŽITELJ (off):

Kako?

¹ Kurt Gerštajn je bio istorijska ličnost. Više informacija se može naći na sajtu Memorijalnog mizeja Holokaust. www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005840#

KURT:

Oni su već bili članovi Nationalsocijalističke stranke. Povukli su svoje veze. Mislili su da sam se konačno „opametio“.

ISTRAŽITELJ (off):

Kako to da jedino vi niste bili član? Pored brata i oca, samo vi nećete tamo gde svi idu.

KURT:

Tada mi se nije dopadalo to što su napadali crkvu. U to vreme ja sam bio vernik. Nacisti su tražili da se Ispovedna crkva pokori.

ISTRAŽITELJ (off):

Zapravo vam nije bio važan odnos nacista prema Jevrejima, nego što Ispovedna crkva ne može da sačuva autonomiju.

KURT:

Tada sam na to tako gledao. Kasnije su mi razne stvari smetale. U to vreme se ni crkva nije slagala sa sveopštim odnosom nacista prema hrišćanstvu i Bogu. (Tišina.) Nacisti su skloni misticizmu, okultisti. Bilo je jasno da ne vole Boga, oni su anti-hrišćani. A zna se šta je antihrist.

Zvuk prelistavanja papira.

ISTRAŽITELJ(off):

Kažete da su vas jednom i uhapsili, jer ste delili letke u kojima je Nationalsocijalistička stranka bila optužena da guši autonomiju crkve?

KURT:

Bio sam kratko u zatvoru i stavljen na crnu listu. Kasnije sam se odvojio od Ispovedne crkve, ali mnogo kasnije.

ISTRAŽITELJ (off):

I kako je moguće da ste kao osvedočeni anti-nacista postali SS oficir? Tu nešto nije logično.

KURT:

To sam vam već nekoliko puta ponovio.

ISTRAŽITELJ (off):

Učinite mi zadovoljstvo, ispričajte mi ponovo.

KURT:

Ne zanima vas šta sam video tamo, nego kako sam tamo dospeo?!

ISTRAŽITELJ (off):

Sve me zanima.

KURT (uzdahne):

Otac i brat su me predložili u partiji. Znali su dosta ljudi bliskih vrhu. Rekao sam im da shvatam zašto je važno da se uključim i da bih voleo da doprinesem borbi nemačkog naroda. Otac je rekao da je konačno ponosan, da bi od sada trebalo da stojim čvrsto na zemlji i radim šta mi se kaže. Hm. Potapšao me je po ramenu, što je vrlo retko radio. (Pauza.) Studirao sam medicinu, pa su me prvo poslali na sanitetnu obuku od dva meseca. Dobro sam se pokazao, trudio sam se. Onda su me prebacili u *Institut za higijenu*. Bio sam im koristan jer sam se dobro razumeo u postrojenja i sanitarni sistem. I eto, malo po malo, napredovao sam do mesta poručnika. Zapravo je to bilo najgore što mi se moglo desiti. Moj posao je između ostalog bio da pratim dopremanje *Ciklona be* za Aušvic, kao i karbon monoksida za Balzak. U Balzaku sam video grozote od kojih se razbolite. Posle Balzaka više nisam bio isti. (Nervozno.) Da li mogu da sednem na ovu stolicu?

ISTRAŽITELJ (off):

I tvrdite da ste pokušali da obavestite razne „osobe od uticaja“ o onome što se tamo dešava?

KURT (umorno):

Da, mnogo puta. Prvo sam pričao sa Sekretarom švedskog poslanstva. Gospodina Gjurena fon Otera sam sreo u vozu za Varšavu. Sve sam mu rekao, kako ljude dovode u sobe gde im puštaju gas, kako su bili zgurani jedni uz druge, kako se nešto sa postrojenjem pokvarilo, pa je gas ispuštan polako. Umirali skoro sat vremena, ali su i dalje bili uspravljeni, pošto nije bilo mesta da padnu. Čak i tako mrtvi su stajali, kao neka straža mučenika. I kada su konačno vrata otvorena, bilo je odmah jasno ko su bili ljudi iz jedne porodice ili bliski prijatelji ili ljubavnici, pošto su se držali za ruke. Ti isprepletani prsti su bili tako strašni, to zajedništvo smrti.

ISTRAŽITELJ (off):

Vidite, oni nisu mogli da sede.

KURT:

Zašto mi to govorite? To je surovo što sada radite.

ISTRAŽITELJ (off):

A nije bilo surovo dok su ti ljudi umirali.

KURT:

Naravno da je bilo. Fon Oteru sam rekao sve o tom užasu, sve brojke, dinamiku masovnih ubistava, postupke sa telima. On je napravio izveštaj koji je preneo svojoj vladi, ali ga je ova smatrala suviše bizarnim i posumnjala u njegovu istinitost. Pokušao sam i druge da kontaktiram - gospodina Hohštrasea, atašea za štampu švajcarskog poslanstva u Berlinu; gospodina Vintera, ađutanta katoličkog biskupa u Berlinu, nadao sam se da će on obavestiti Papu; gospodina Dibeliusa biskupa Ispovedne crkve, kao i mnoge druge. Kontaktirao sam i vaše. Pokušao sam da obavestim i ljude iz Holandije za koje sam znao da bi mogli svojim ilegalnim radio vezama da prošire vest, ali su sva ta moja nastojanja ignorisana. Moje očajanje me je sve više vuklo dole. Znao, strašno je kada imate utisak da ste bespomoćni.

ISTRAŽITELJ (off):

I to je bilo sve što ste pokušali?

KURT:

U nekoliko navrata sam uspeo da onemogućim raspodelu *Ciklona be* i karbon monoksida, ali to nije bilo neko ozbiljnije zaustavljanje tog bezumlja. Moj bes prema nacistima, ali i prema Alijansi je rastao. Ljudi su znali, ali ništa nisu poduzimali. A sutra, hm, sutra će praviti memorijske muzeje. (Tišina.) Čemu služi ovaj kanap, koji je sve vreme na ovoj stolici?

Mrak.

2.

Dve stolice. Na jednoj sedi IVAN. LJUBAVNIK stoji sa strane.

IVAN:

Da, upravo sam ti to rekao.

LJUBAVNIK:

Oprosti, nisam te čuo.

IVAN:

Ne znam kako to da rešim. Stojim i mislim, a ništa mi ne dolazi. Priča o tom Kurtu, koji je bio SS oficir i koji je pokušao da javi saveznicima o tome šta se dešava u logorima, a niko nije hteo da ga sasluša, je stvarno nešto moćno i paradoksalno. A ja ne znam kako da ga smestim u sadašnji trenutak.

LJUBAVNIK:
Onda ga stavi da malo odstoji.

IVAN:
Ne mogu. Svrbi me. Grize.

LJUBAVNIK MILOŠ:
Ah, drama. (Smeje se.) Iskuliraj.

Prilazi IVANU sa leđa. Zagrlji ga. IVAN se opusti. LJUBAVNIK seda na stolicu.

LJUBAVNIK:
Prebaci te tvoje lepe nožice ovamo, meni u krilo.

IVAN prebaci noge preko LJUBAVNIKOVIH.

LJUBAVNIK:
Vidiš da je tako bolje.

IVAN:
Samo bi hteo da se dočepaš mog mladog tela.

LJUBAVNIK:
Tako je. (Smeje se.)

IVAN:
Samo da ga pipaš, stiskaš, miluješ, ližeš, proždereš. Ti si kanibal.

LJUBAVNIK:
Da, i ti to voliš.

IVAN:
Misliš?

LJUBAVNIK prestane da ga masira.

LJUBAVNIK:
Da li to čujem neke sumnje, neke mračne misli u tvom glasu?

IVAN:
Da, a ti to ne voliš.

LJUBAVNIK:
Šta se sada mota po toj lepoj glavici?

IVAN:

Zašto nećeš sa mnom kod Gordane?

LJUBAVNIK:

Nije da neću, nego ne mogu. U subotu moram na druženje sa članovima komore. Znaš da to ne mogu da odbijem.

IVAN:

Mora da su zgodni, ti članovi.

LJUBAVNIK:

Jesu, uzbuđuju me sa svojim povećim stomacima, glupim vicevima, pričama koje se vrte oko novca i ženskih sisa. Čim ih vidim, odmah mi se digne, ej, prsne do plafona. (Kao da se smeje.) Ti ne razumeš da taj kontekst samo usisava sav libido, sve što u tebi može biti imalo živo i snažno. Ja se dogovorim sa sobom da ih preživim, to je sve.

IVAN:

To nije zapravo bilo moje pravo pitanje.

LJUBAVNIK:

A šta je?

IVAN:

Zašto se ne viđamo češće?

LJUBAVNIK:

Trudim se, mali, ali nije lako. Stislo me sa svih strana. Neću sada da kukam, ali ne mogu trenutno bolje da se organizujem. Ali kada god mogu, dođem kod tebe. I volim te, jebote, stvarno te volim. Ti to osećaš?

IVAN:

Da.

LJUBAVNIK:

Zašto si onda tužan?

IVAN:

Nekada mi nedostaješ.

LJUBAVNIK:

Znam, i ti meni.

IVAN:

Nedostaju mi razgovori.

LJUBAVNIK:
Samo razgovori?

IVAN:
Perverzijačino, samo ti je jedno na pameti.

Smeju se. Uživaju u međusobnom zadirivanju.

LJUBAVNIK:
Ja ne znam na šta si ti pomislio. Ja sam mislio na gledanje filmova, kokice i slične zanimacije.

IVAN:
Aha, kao da se ne znamo.

LJUBAVNIK:
Dobro večer. Da li se mi kao poznajemo?

IVAN:
Start iz Bogartovih filmova.

LJUBAVNIK:
Da te podsetim, ti si na njega pao.

IVAN:
Da, sa stolice. Pomislio sam, ko je bre ovaj matorac.

LJUBAVNIK:
Aha, hoćeš da te matorac malo povede u sobicu.

IVAN:
Zvučiš kao pedofil.

LJUBAVNIK:
Mlađi si od mene sedamnaest godina. Krenuo sam na fakultet kada si se rodio.

IVAN:
Grčka.

LJUBAVNIK:
Olimp.

IVAN:
Da. Sve se i tada kao sa Olimpa jasno videlo, ali sam te pustio da me poseduješ. Hoćemo li i sutra, Miloše Pavloviću, kada budem bio tvojih godina, još uvek da se zabavljamo?

3.

Na jednoj stolici sedi DOKTOR. Preko puta njega u stolici je SIMON. Treća stolica visi u vazduhu u dnu scene.

SIMON:

Da, rekao sam vam, da sam ga juče uzeo.

DOKTOR:

I gde je?

SIMON:

Možda u toj drugoj fascikli.

DOKTOR:

Aha.

Otvara. Traži. Nalazi. Gleda.

DOKTOR:

I kako se osećate?

SIMON:

Isto. Taj pritisak i bol sa leve strane i dalje postoje. Kao da nešto tinja. Nekako kao da se povremeno se pojača. Ne znam ni sam. Eto, juče sam imao i temperaturu tridesetosam.

DOKTOR:

Jeste li nešto pili?

SIMON:

Neki paracetamol. Bolela me je i glava.

DOKTOR:

Aha.

SIMON:

Mislite da je nešto ozbiljno?

DOKTOR:

Ne mislim da je ozbiljno, dok se ne pokaže da je ozbiljno.

SIMON:

Da li se za sada pokazuje?

DOKTOR:
Ne bih rekao. (Gleda u papire.) Koliko imate godina?

SIMON:
Pedeset dve.

DOKTOR:
Živite sami?

SIMON:
Ne.

DOKTOR:
Sa partnerkom, ženom?

SOMON:
Da.

DOKTOR:
Bilo bi dobro da je danas došla sa vama. Ovde obično pacijenti dođu sa nekim bliskim.

SOMON:
Zašto?

DOKTOR:
Nikada se ne zna.

SIMON:
Zar mi niste malopre rekli da dok se zasigurno ne zna, ne treba fantazirati.

DOKTOR:
Samo pričamo. Opustite se.

SIMON:
Lako je vama to da kažete.

DOKTOR:
Ništa meni nije lako.

Tišina. Gleda u papire u fascikli.

DOKTOR:
Dobro je da ste se javili.

SIMON:

Zašto to kažete?

DOKTOR:

Nešto vas je zbolelo, vi ste se javili. Samo kažem, dobro je što ste to uradili. Treba proveriti i biti miran. Ljudi puste da to traje. Jave se kada nastane veći problem.

SIMON:

Ima li naznaka šta je moj problem.

DOKTOR:

Bolje da ne fantaziramo, zar ne. (Smeje se.)

SIMON:

Zbunjujete me.

DOKTOR:

Preozbiljno sve shvatate.

SIMON:

Kažete mi da su nalazi dobri, ali da treba biti oprezan. Da li mi to govorite?

DOKTOR:

Moglo bi se i tako reći.

Ćute. Simon ga posmatra. Doktor se osmehuje.

SIMON:

Šta su moji sledeći koraci?

DOKTOR:

Treba da obavite još neke analize. Napisaću vam spisak. Neke preglede možete i ovde kod nas.

SIMON:

A preostale?

DOKTOR:

Za njih biste dugo čekali. Veliki su redovi, a mislim da je vreme za vas ipak važan činilac.

SIMON:

Gde ih onda mogu obaviti?

DOKTOR:

Najbrže je na nekoj privatnoj klinici. Ako ste u mogućnosti.

SIMON:

Razumem. (Osmehuje se, izveštačeno.) Odlično vas razumem. Vi ćete me uputiti?

DOKTOR:

Ako želite, mogu vas posavetovati. Ali pazite, samo ako želite.

SIMON (se smeje):

Da, da, svakako, želim.

4.

Sedeo je kraj prozora. U sobi je mračno. Svetlo koje dolazi spolja obasjava njegovu ruku, deo vrata, ušnu školjku. Sedeo je. Gledao je na svoj ručni časovnik. Tanka skazaljka bešumno klizi u krug. Kao da se ništa ne menja. Ona se samo rotira, ona ne zna da vreme otiče. Gliste i gljivice mogu da produže život svojim ćelijama. On je znao da se njegove ćelije neće dati. One teže da se razgrade, nestanu, vrata u stanje bez organizacije. Znao je to još dok je bio mali. Znao je da će brzo stariti i znao je da će posledica te starmale pozicije biti da jedan deo njega ostane uvek dečaćki, nesnađen. Taj delić nije mogao da prati opšti trend brzog sazrevanja, čiji je cilj da se desi što brža razgradnja. On je plutao, u slabašnom brodiću, očajan, zabrinut da li će ikada stići na sigurno tlo. I dok je taj delić pokušavao da u svojoj maloj barci nosi čežnju za stabilnim tlom, oko njega se sav taj zemljopis hitro menjao. Podočnjaci, bore, pege, opuštena koža, zanoktice, manjak malja na mestima gde bi ih bilo lepo videti i njihov višak tamo gde ih ne očekujete. Bio je nekako predodređen za tonjenje, propadanje, bezdan. Zato je uvek tokom telesne bliskosti osećao kako se ta otužna melanholija ušunjava, to neko pomirljivo tugovanje, taj osećaj nekog davnog gubitka koji se ne da nadoknaditi. Retko je plakao. Sedeći pored tog drugog nagog tela, kada su se kože istanjile, kada se ne može više razlikovati čiji su to otkucaji srca, osećao je kako stoji na ivici tog vodenog bezdana i da ga samo to drugo telo drži sa ove strane. Ostalo je samo pitanje, šta se dešava kada tog tela nema.

5.

Na jednoj stolici sedi MILAN. Stolica prekoputa je prazna. Tri stolice vise u vazduhu.

MILAN:

Da, već sam vam napomenuo, da sam vam poslao te informacije mejlom.

NADREĐENI (off):

Pogledaću kasnije. To nas ne sprečava da o tome i sada razgovaramo, zar ne?

MILAN:

Ne, naravno.

NADREĐENI (off):

Pa, kako stoje stvari na terenu?

NADREĐENI (off):

Reklo bi se povoljno. Ljudi su motivisani, rade, trude se. Naravno da uvek ima onih koji se nešto dure i bune, ali u načelu su stvari dobre. Trebalo bi poboljšati uslove rada, tehnički zahtevi su sve veći, sa trenutnom tehničkom opremljenošću uskoro nećemo moći da odgovorimo na potrebe tržišta.

NADREĐENI (off):

To ste napisali u tom vašem izveštaju.

MILAN:

Da, da...

NADREĐENI (off):

A ti, što se bune?

MILAN:

Ne bih rekao da to ugrožava na bilo koji način sam rad.

NADREĐENI (off):

Pa ipak, ne smemo to dozvoliti. Možda ih treba posebno platiti?

MILAN:

Kako to mislite?

NADREĐENI (off):

Najbolje je uvek da neprijatelje zadobiješ za svoju stranu. Kako ćeš ih zadobiti, tako što ćeš ih platiti ili im omogućiti neke privilegije. Tako dolazimo do još jednog pitanja.

Tišina.

MILAN:

Kog pitanja?

NADREĐENI (off):

Vaše pozicije.

MILAN:

Nisam zano da tu postoji neki problem.

NADREĐENI (off):

Zar sam rekao da tu ima nekog problema?

MILAN:

Tako je zvučalo.

NADREĐENI (off):

Ne valja da pretpostavljate. Treba prihvatati stvari onako kako su rečene. Samo sam rekao da dolazimo na pitanje vaše pozicije.

MILAN:

I šta je pitanje?

NADREĐENI (off):

Sada, kada postoji velika potražnja za poslovima, šta ste spremni da uradite za svoju poziciju?

MILAN:

Nadam se da moji rezultati govore dovoljno o meni.

NADREĐENI (off):

Mnogi govore o vama, ne samo vaše zasluge.

MILAN:

Mnogi?

NADREĐENI (off):

Da, mnogi. Mi smo svesni vašeg zalaganja. Ipak, potrebno je još nešto.

MILAN:
Šta?

NADREĐENI (off):
Oženjen ste čovek?

MILAN:
Jesam.

NADREĐENI (off):
Volite svoju ženu?

MILAN:
Kakve to veze sada ima?

NADREĐENI (off):
Biće vam uskoro jasno.

MILAN:
Volim.

NADREĐENI (off):
Kako ona to zna? Dobro razmislite.

MILAN:
Brinem o njoj.

NADREĐENI (off):
I šta još.

Tišina.

MILAN:
Radim stvari za nju, koje ne bih radio ni za koga drugog.

NADREĐENI (off):
Eto, tako je i ovde. I mi hoćemo da vidimo da biste radili za nas stvari koje ne biste radili ni za koga drugog.

MILAN:
Ali ovo nije brak.

NADREĐENI (off):
U tome se varate. Svi znamo da je brak interesna zajednica. Tako je i ovde. Ali moramo znati da se naši zajednički interesi ipak zasnivaju na lojalnosti. Jeste li vi lojalan čovek?

MILAN:

Ako je odnos takav da je zasluđuje.

NADREĐENI (off):

Da li mi zasluđujemo vašu lojalnost?

Tišina.

MILAN:

Da.

NADREĐENI (off):

Ako je to rešeno, ulazimo u fazu dva. Sada morate dokazati tu lojalnost.

MILAN:

Kako?

NADREĐENI (off):

Prvo ćete nam reći ko su oni koji se bune. Trebaju nam imena. Pazite, ovo je samo proba. Mi ta imena možemo saznati i na drugi način, ali želimo da ih čujemo od vas. Zato nisam još uvek pročitao vaš izveštaj, pošto verujem da ćete ga dopuniti.

Tišina.

MILAN:

Da.

NADREĐENI (off):

A onda ćemo videti šta je dalje potrebno.

MILAN:

Da.

NADREĐENI (off):

Znate šta će još biti potrebno?

Tišina.

MILAN:

Šta.

NADREĐENI:

Razmislite, kako mi još možemo znati da ste naši?

MILAN:

Da sam vaš?

NADREĐENI:

Tu smo priču već završili, zar ne? Sada samo treba da se taj odnos potpiše.

MILAN:

Da.

NADREĐENI:

Šta ćete onda uraditi?

MILAN:

Da popunim tu pristupnicu koja je na vašem stolu?

NADREĐENI (off):

Da. (Kratka pauza.) Eto, vidite, rekli smo jedno drugom „da“, baš kao u braku.

6.

HENFRI i LORIN² sede u stolicama jedno pored drugog i drže papir i olovke u rukama. Nasuprot njih je jedna prazna stolica, a tri u dnu scene vise u vazduhu.

HENFRI:

Da, dobro ste čuli.

ISTRAŽITELJ (off):

Odbijate da se izjasnite u pogledu svojih političkih uverenja?

LORIN:

To je naša privatna stvar. Ne vidimo ni jedan razlog da to bilo kome objašnjavamo.

ISTRAŽITELJ (off):

Ono što može da ugrozi bezbednost države, ne može se tretirati kao privatna stvar.

HENFRI:

Kako bi, molim vas, moja politička uverenja mogla bilo koga da ugroze?

² Podaci za ovu scenu su preuzeti iz „Istorija filma II“, Dejvid. A. Kuk (2007), Clio, Beograd.

ISTRAŽITELJ (off):

Mogu, mogu i te kako. Na primer, pripadnici nekog političkog opredeljenja mogu da se organizuju oko stvaranja i distribucije atomskog naoružanja. Ako uhvatimo one koji imaju to opredeljenje, mi hvatamo potencijalne teroriste, ubice. Razumete. Politički uverenja usmeravaju naše aktivnosti. Zar ne?

HENFRI:

I vi mislite da sam ja pripadnik takve političke struje?

ISTRAŽITELJ (off):

Ne znam. Jeste li?

LORIN:

Mi nismo obavezni da se pravdamo za naša intimna uverenja. Po ustavu nemate pravo da nas na to terate.

ISTRAŽITELJ (off):

Ali mi i pokušavamo da branimo ustav, Lorin. Nije jasna ta vaša logika. Neko vas pita kakva su vam uverenja, da li ste komunisti, levičari. Ako nešto ne krijete, zašto biste ih prećutkivali? Ili ih krijete zato što znate da su ugrožavajuća za državu? Ako ste čisti, slobodno biste ih rekli.

HENFRI:

Pokušavate da nas zastrašite.

ISTRAŽITELJ (off):

Nemam ja šta da vas strašim. Iz vaših odgovora je potpuno jasno ko ste.

HENFRI:

Baš me zanima. Recite, ko smo.

ISTRAŽITELJ(off):

Pobogu, vi ste poznati filmski par, urazumite se.

HENFRI:

Čekajte da pritisnem neko dugme. (Stavlja prst na čelo i pritiska.) Eto, urazumili smo se.

ISTRAŽITELJ (off):

Kreveljite se Henfri, a drugi su se već urazumili.

LORIN:

Ja sam danas pričala sa drugima. Svi su vrlo jasni u pogledu toga da nećemo saradivati.

ISTRAŽITELJ (off):

Ne znam šta su vama rekli, ali znam šta su nama.

HENFRI:

Šta?

ISTRAŽITELJ (off):

Ono što smo ih pitali. Sarađuju ljudi, nego šta. Eto na primer Vorner, Šenk, Kon, Mejer, Goldvin, Dizni.

LORIN:

I vi i ja znamo da su to oni koji bi sve uradili da ostanu u industriji. To nisu naših *Trinaestoro*.

ISTRAŽITELJ (off):

Naivni ste, Lorin. Upravo ovi koje sam naveo, a i još neki koji su im se pridružili, dali su izjavu u kojoj navode da će vašoj Trinaestorici dati otkaze i istovremeno odbiti da vas ikada ponovo zaposle, sve dok ne dokažete da niste pripadnici partija i pokreta koji teže obaranju Vlade.

HENFRI:

Ti ljudi žive od nas.

ISTRAŽITELJ (OFF):

Naći će nove ljude od kojih će živeti. Henfri, vi barem znate kako se prave zvezde. Gilda filmskih glumaca je tražila od svojih članova da se zakunu na lojalnost. Džon Vud već sprema da pozove četrdeset pet svedoka kako bi naveli imena bivših kolega za koje misle da su pripadali tim vašima. U sledećem krugu će svedočiti sto deset osoba. Očekujemo da će barem polovina priznati da su članovi. Mnogi će dobiti zabranu rada u ovoj zemlji.

HENFRI:

Pisci će se snaći. Prodavaće scenarija pod tuđi imenom. Biće uzbudljivo kada Oskar bude dodeljen nekom anonimnom scenaristi, a otkrije se da je to neko od nas.

ISTRAŽITELJ (off):

Ali vi niste pisac. Vi ste lice, Hemfri, ne možete se sakriti. Znamo već kako ovi procesi idu. Neki će se ubiti, neki umreti od stresa, neki će početi da sarađuju. Potkazivači će napredovati.

A ovi što budu odbijali će raditi u skladištima, u parking-garažama, u noćnim klubovima.

LORIN:
Pretite nam.

ISTRAŽITELJ (off):
Ne pretim, Lorin, kakvi. Samo pokušavam da vam predočim situaciju.

LORIN:
Bili ste prilično slikoviti. Mi radimo na filmu, znamo da slikama ne treba uvek verovati.

ISTRAŽITELJ (off):
Bili ste mi uvek simpatični. Rado vas gledam na platnu. Hoću da vam pomognem.

HENFRI:
Vi nam kao nešto nudite?

ISTRAŽITELJ (off):
Izlazak iz ove situacije. Samo da se javno izjasnite.

HENFRI:
Inače šta?

ISTRAŽITELJ (off):
Stvari će ići svojim tokom. A ja imam odličnu intuiciju. Ona mi govori i da ćete se vi i Lorin javno odreći svog članstva. Neko od vas dvoje će sigurno i da napiše neki članak za poznate novine, o tome kako ste bili „nesvesni“ u šta ulazite i za šta se zalažete. Takođe ćete objasniti kako je komunistička partija subverzivna, usmerena na rušenje vlade i kako uništava američki san.

HENFRI:
To nekako vidite?

ISTRAŽITELJ (off):
Da, vidim.

LORIN:
Proričete?

ISTRAŽITELJ (off):

Tako nekako. Imam informacije, poznajem ljudsku psihologiju. Kada to ukrstim dođe da mogu da preoknem.

HENRFRI:

Kada baš i ne možete, a vi onda usmerite da stvari budu kao da ste ih prorekli.

ISTRAŽITELJ (off):

Mora čovek da se ispomaže.

LORIN:

A ovaj papir i olovka koji su bili na našim stolicama su tu upravo da se malo ispomognete.

ISTRAŽITELJ (off):

Da vam olakšam.

LORIN:

Sve je odmah bilo jasno, zar ne?

ISTRAŽITELJ (off):

Vidite, Lorin, sve ima svoje vreme, ako nešto treba da saznate, kad-tad će se to desiti. A ja uvek mislim, što pre, to bolje.

7.

Jedna prazna stolica. Preko puta nje u stolici je SIMON. PET stolice vise u vazduhu.

SIMON:

Ne razumem.

DOKTOR (off):

Kako ne razumete?

SIMON:

Utvrđeno je da imam kancer.

DOKTOR (off):

Nažalost.

SIMON:

To znamo već pet meseci.

DOKTOR (off):

Da.

SIMON:

Predložili ste mi operaciju.

DOKTOR (off):

To je predložio konzilijum.

SIMON:

Tražili ste od mene da onda obavim još neke preglede.

DOKTOR (off):

Da bi mogli da vas operišemo.

SIMON:

I šta je onda problem?

DOKTOR (off):

Nemate sve potrebne analize.

SIMON:

Kada obavim jedne, isteknu mi drugi. Onda mi nađete bakterije u mokraći, pa moram da se izlečim. Dok se ja lečim, istekne mi internistički nalaz. Kada njega pribavim, više mi ne važi nalaz krvi.

DOKTOR (off):

To nije naša greška. Morate da imate sve nalaze.

SIMON:

Gospodine, ali ja imam rak.

DOKTOR (off):

Znam.

SIMON:

Zar ne postoji mogućnost ako mi prifali analiza krvi, da me primite i ovde je uradite.

DOKTOR (off):

To nije naša obaveza.

SIMON:

Hajdete da kažemo da nije. Ali biste to mogli da sprovedete, imate laboratoriju u sklopu klinike.

DOKTOR (off):
Imamo.

SIMON:
Znači, mogli biste da me primite bez te analize, obavite je kod vas i operišete.

DOKTOR (off):
Nije naša obaveza da vam radimo tu analizu.

SIMON:
To sam razumeo, ali teorijski pričamo, vi biste to mogli da uradite.

DOKTOR (off):
Da.

SIMON:
Stoga je pitanje samo vaše dobre volje da li ćete da me primite da biste me operisali.

DOKTOR (off):
Možda se može i tako reći. Mi primamo samo pacijente koji imaju sve nalaze.

SIMON:
Ovde pričamo o pacijentima sa kancerom. Znaete to je jedna strašna bolest sa mogućim smrtnim ishodom.

DOKTOR (off):
Nije jedina.

SIMON:
I vi i ja znamo da sada kvarno relativizujete stvar. Ali može vam se, nije vaš život u pitanju.

DOKTOR (off):
Nije.

SIMON:
A vi takođe znate da je u ovom slučaju, vreme neprijatelj izlečenja. Kontra je proporcionalno. Što se više čeka, šanse su manje.

DOKTOR (off):
Često je tako.

SIMON:

Stoga, pošto niste vi ugroženi, može vam se da čoveka kome se usled čekanja šanse da umre povećavaju, držite bez operacije.

Tišina.

SIMONA:

Samo je pitanje vaše dobre volje da li ćete danas da ga primite u bolnicu, uradite analizu krvi i kroz dva dana operišete.

Tišina.

SIMON:

Gospdoine, šta je to što ja treba da uradim?

Tišina.

SIMON:

Recite.

DOKTOR (off):

Mislim da i sami znate.

SIMON:

Šta?

DOKTOR (off):

Jasno vam je da vam neću reći. Nećete moći da kažete da sam to rekao, ali je jasno. Zar ne?

SIMON:

Da, vi to ne tražite, vi to preporučujete, ali samo ako ja to želim. Zar ne?

DOKTOR (off):

Tako je. Vidite kako sve znate.

SIMON (smeje se):

Da želim. Svakako. A za to verovatno mogu da iskoristim ovu kovertu koju sam našao na stolici.

DOKTOR:

Odmah čim sam vas video, znao sam da ste pametan čovek, Simone.

8.

Sedeo je kraj prozora. U sobi je mračno. Svetlo koje dolazi spolja obasjava njegovu ruku, deo vrata, ušnu školjku. Sedeo je. Nije baš mnogo mislio. Osećao je kako mu se oči sklapaju, teške, modre od mraka koji im se taloži na ivicama kapaka. Osećao je kao da tone. Sećao se tog sna koji je imao u svojim mladim godinama. U snu kao da se budi i sebe zatiče u vodi. Svetlo se razliva po površini, a on je sa druge strane, mek, omamljen, snen, već kao da je spreman da se prepusti da ga ta voda uvuče, odvede negde daleko dole. Omamljujući je i strašan taj osećaj tonjenja, dok ti se morske trave provlače među prste i ribe motaju oko članaka. Tone i gleda ka površini, koja izgleda kao da se od njega udaljava, oduzima mu izvesnost sunca i dana, vida i topline. Pomišlja kako je hladno i kako će biti sve hladnije, i kako ga mrak okružuje sa svim njegovim pratiocima, svim stvorenjima čije oblike, boje, veličine nikada do kraja neće saznati, jer će ih osetiti samo kako mu hitro prostruje pored tela, ostavljajući hladnu jezu na površini kože. Sećao se tog sna, dok je sedeo pored prozora, setan, kao i obično, uvek pomalo mek i tugaljiv, malo zanesen i skupljen na unutra. Jer njegova čežnja je prelazila u neku osušenost, zgurenost, neko stanje na ivici pucanja, onda kada nije nalazila svoj put. Čežnja je bila njegov večiti partner, nekada sagovornik, nekada nemušti prisutnik. Samo je čežnja koja se susretne, koja bude prepoznata, kojoj se neko pokloni, uzme je pod svoju košulju, čvrsto stegne, mogla otvoriti te razne kutijice, sklopke i mehanizme, te parne i druge mašine. Samo je to zajedništvo u čežnji moglo da istovremeno unese taj pritisak od kog se grudi otvaraju i spajaju sa nekim prostorom, prave taj skoro halucinantni doživljaj sve-prisutnosti-na-ovom-svetu. Samo je taj susret, to pretapanje, moglo probuditi sve snage saučešća u radosti i bolu, to stanje ganutosti nad čežnjom drugog, nad svim drugim formama življenja. Ali on je sedeo u polu mraku, sa čežnjom koja se lagano iz njegovih grudi prelila na druge stolice i kao večiti njegov partner zauzela mesto do njega. Pomalo isto tako tiho ostavljajući hladnu jezu na površini kože.

9.

IVAN na jednom kraju scene. Sedi u stolici. Puši. Ulazi MIRA, sedne u stolicu na drugom kraju scene. Treća stolica je pored Mirine, prazna. Šest stolica u dnu scene visi u vazduhu.

MIRA (dok seda):
Ovde može da se puši?

IVAN:
Ako i ne može, mi ćemo to tajno da radimo.

MIRA:
Ne znamo se, a već smo zaverenici.

IVAN:
Slatko, a?

MIRA:
Da. Ja sam Mira.

IVAN:
Kako vas zovu?

MIRA:
Miki, Mirče. Drugari iz škole, Dena, po prezimenu.

IVAN:
Ivan. Zvali su me i Zova.

MIRA:
To nije po prezimenu?

IVAN:
Ne. Bila je to glupa dečija anegdota. Nekada je zvučala zabavno, sada joj se više niko ne smeje.

MIRA:
Sami ste ovde?

IVAN:
Sada kada ste vi tu, više nisam.

MIRA (smeši se):
Mislila sam na proslavu.

IVAN:

Sa prijateljima, ali su oni svi smarači-nepušači.

MIRA:

Ja pokušavam da ostavim. Smanjila sam, ali mi nije lako da ih se odreknem.

IVAN:

Ja se ničega ne odričem. Nisam ni zgrešio.

MIRA:

Uvek ste tako vešti sa rečima.

IVAN:

Ne znam. Mislim da nisam ni u čemu vešt. Neznalica, lenjivac. Tako barem kažu. Ne odričem.

Tišina.

IVAN:

Vi ste došli sami?

MIRA:

Ne. Tu sam sa dečkom.

IVAN:

Da li ga poznajem?

MIRA:

Miloš Pavlović. Visok, crn. Ovde je menadžer.

Tišina.

IVAN:

Možda sam ga nekad sreo. Zaboravljam. To nam je porodična karakteristika sa muške strane.

MIRA:

A, evo ga. Zdravo dragi.

Smeši se. Gleda kao da je neko stupio u prostor.

LJUBAVNIK (off):

Tu se sakrila nikotinska princeza.

MIRA:

To tako odvratno zvuči.

LJUBAVNIK (off):

Dobro. Ti si moja šećerna princeza, sa prezlama i suvim grožđem.

MIRA:

Uvek me zekiš.

LJUBAVNIK (off):

Ne valja da budeš ovde sama.

MIRA:

Nisam sama, našla sam društvo. Ovo je Ivan. *(Pokazuje rukom na drugi kraj scene.)*

Tišina.

LJUBAVNIK (off):

Dobro večer, Ivane.

IVAN:

Dobro večer. Miloš, ako se ne varam?

MIRA:

Dragi, ja sam vas već upoznala i ako ti to nisi znao.

LJUBAVNIK (off):

Drago mi je da se ljudi povezuju i kada ja nisam tu.

IVAN:

Dugo ste Miloševa devojka?

MIRA:

Skoro dve godine. Ali ću uskoro postati i supruga.

IVAN:

Znači pašće i svadba!

MIRA:

Za tri nedelje.

IVAN:

Čestitam.

MIRA:

Ma deluje da je malo vremena, kao da još ništa nismo obavili.

IVAN:

Verujem Miloše, da radeći u ovoj velikoj korporaciji kao menadžer, nije vam lako da nađete vremena za organizaciju svog venčanja.

MIRA:

A za to ne mogu da se žalim. On stvarno gleda da svaki slobodan trenutak provede sa mnom.

IVAN:

Kako uspevate da se izvučete iz druženja sa ovim trbušastim kolegama u odelima, koji pričaju samo o novcu i ženskim sisama?

MIRA se smeje.

LJUBAVNIK (off):

Stvar je samo dobre organizacije.

IVAN:

Sigurno svima govorite da imate poslovne obaveze, a onda odete krišom kod svoje devojke.

MIRA:

Snalazi se. Vešt je.

IVAN:

Za razliku od mene.

IVAN i MIRA se smeju.

IVAN:

Pa vreme mi je da se povučem, kao svaka dobra Pepeljuga.

MIRA:

Ostanite još malo.

IVAN:

Ljubazni ste, ali treba da vas ostavim sa vašim budućim mužem.

MIRA:

Bilo mi je zadovoljstvo.

IVAN:

I meni. Doviđenja Miro. Zbogom Miloše.

LJUBAVNIK (off):
Zbogom.

10.

RADE (voditelj emisije) sedi u stolici. Druga stolica je prazna. UDBAŠ³ je prisutan samo glasom, u off-u. Osam stolica visi u vazduhu.

RADE:
Da ponovim pitanje, da li je tačno da je na Golom otoku bilo ukupno oko 16000 osoba?

UDBAŠ (off):
Tačno je.

RADE:
Da li je tačno da je većina tamo bila odvedena bez bilo kakvog sudskog postupka?

UDBAŠ (off):
To je tačno.

RADE:
To znači da ste radili van bilo kakvog zakona.

UDBAŠ (off)
Gospodine, kada je u pitanju bezbednost zemlje, nema zakona. Mi smo pokušavali da izolujemo izdajnike. Oni su to bili. Mi smo sagradili tu državu, a onda su oni hteli da je predaju Rusima, da sa nima šuruju, da je unište. Šta je to nego izdaja. A onda morate da poduzmete drastične mere. Nema tu nikakve milosti.

RADE:
Da li je tačno da je na Golom otoku bila trećina nevinih ljudi, više od pet hiljada?

UDBAŠ (off):
Pa neka ih je bilo i toliko. Šta se tu može?

³ Materijal za ovu scenu je preuzet iz intervjua koji je Jugoslav Ćosić vodio sa Jovom Kapičićem <https://www.youtube.com/watch?v=OUjszblhZg> kao i iz serijala „Titova soba tajni“ u produkciji Filmskih novosti.

RADE:

Vama to ne smeta? Šta mislite da li njima smeta?

UDBAŠ (off):

Tamo je sve bilo pristojno. Imali smo bolnicu, knjige, barake za odmor. Morali su i da rade, da ne bi poludeli u tom kršu. Ovi što su sa razlogom bili tamo, trebalo je samo da se pokaju. Alo oni koji tvrdoglavo hoće da podrže novog okupatora, ti će biti ovde koliko treba da budu.

RADE:

Ovde?

UDBAŠ (off):

Na Golom otoku.

RADE:

Da li znate koliko je ljudi tamo poginulo?

UDBAŠ (off):

Niko nije poginuo. Niko, kažem vam, niko.

RADE:

Mislim da ne možete da poreknete da je na Golom otoku bilo mučenja, zlostavljanja, batinanja?

UDBAŠ (off):

Na Golom otoku nije bilo nikakve torture. Ja vam to tvrdim.

RADE:

Niko nije izgubio život u batinanju?

UDBAŠ (off):

To su priče za malu decu od ljudi koji su izgubili karaktere. Zašto mislite da su njihova navodna svedočenja verodostojna. Oni su i tada bili spremni da se prodaju. Njih je samo interes zanimao. Zašto mislite da sada govore istinu?

RADE:

Vi nam govorite da nemate nikakvo žaljenje što su ti ljudi tamo stradali.

UDBAŠ (off):

Vi ne shvatate. Šta smo mi mogli drugo da uradimo. Situacija je bila osetljiva. Čekali smo svaki čas kada će Rusi da napadnu. Morali smo da okružimo one koji bi im bili pomagači. Ne bih ni roditeljima dao da ruše državu, a ne nekim ljudima koji sada

pišu žalopojke o svom mučeništvu. Kakvi mučenici, to su vam sve bile Jude. Sada pišu pesmice i knjige. Pljujem ja na njihove serenade. Mene to ne dodiruje.

RADE:

Ne dodiruje vas što su neki od njih tamo umrli, neki postradali, neki se vratili obogaljeni i sa traumama? A gde su sve njihove porodice? To vas ništa ne dodiruje?

UDBAŠ (off):

Vi samo svoju pesmu pevate. Ko vas plaća, gospodine, da tako govorite? Ko? Mi smo imali naš zadatak, da se oni koji hoće sa Staljinom prevaspitaju dok je još vreme, da uvide greške.

RADE:

I ništa vas drugo ne zanima.

UDBAŠ (off):

Ja mirno spavam, jer znam da tamo nije bilo ničeg sramnog. Vi mislite da smo divljaci. Mi smo bili civilizovani ljudi, niko tamo nije bio mučen. Niko. A to vam sa sigurnošću kažem, jer ja znam istinu.

RADE:

Zanimljivo je to što kažete, kada ste i sami potvrdili da ste svega dva puta bili na Golom otoku.

UDBAŠ (off):

Ali je moja služba tamo stalno radila. Ja znam šta moja služba radi i šta izveštava. Samo je to važno. A ljudi, pričaju šta hoće. Za sto godina, niko se toga više neće sećati.

11.

Zbornica. MIRA i MIHAILO sede u polukrugu, koji kao da sa publikom čini ostatak kruga. Treća stolica je prazna (to bi bilo mesto za NASTAVNIKA, ali se on čuje samo u off-u). Iza njih je video projekcija - otvorena vrata, kroz koja se vidi mladić srednjoškolskog uzrasta, kako sedi na stolici, verovatno sa druge strane direktorovog masivnog stola. Osam stolica visi u vazduhu.

NASTAVNIK (off):

Da, kažem da ga treba izbaciti iz škole.

MIRA:

To je najlakše.

NASTAVNIK (off):

Ljudi, mi nismo socijalna ustanova, već obrazovna.

MIRA:

I vaspitna.

NASTAVNIK (off):

Tako je. Ovo je vaspitna sankcija, ne možeš da se tako ponašaš i tačka.

MIRA:

Ako izbacimo Bobana, dobro znate da će ga vrlo teško neko primiti, a to je karta u jednom pravcu.

NASTAVNIK (off):

Mani me tih tvojih metafora, simbolike i ostalih zajebancija.

MIHAILO (piše nešto u dnevnik):

Šta uopšte drugo možemo da uradimo?

MIRA:

Da se pozabavimo Bobanom, pozovemo njegovu porodicu, organizujemo neke oblike podrške za Darka koji je zlostavljan, vidimo kako ostala deca gledaju na čitavu situaciju, podignemo nivo svesnosti cele škole. Ovo nije pitanje Bobana.

NASTAVNIK (off):

Zabole me. Mene zanima da se ovo malo govno koje nam svima zagorčava život odstrani. A ostalima da kažemo da ne budu seka perse i kukaju na sav glas. Stisneš malo zube, istrpiš čoveče.

MIRA:

Da li ti ikada čuješ sebe?

NASTAVNIK (OFF):

Sebe čujem, ali te zapadnjačke fore koje nam ovde prosipaš, bolje bi bilo da zadržiš za svoju kuću, pa prodaj ta jaja za bubrege svojoj deci.

MIHAILO:

Dobro je Gorane, smiri se.

NASTAVNIK (off):

Šta bre da se smirim! Dosta nas ovde zajebavaju tim psihološkim smicalicama. Lupiš jednom ćušku da i da vidiš kako će svi da se smire.

MIRA:

Razumem, pesnica je i dalje edukativno sredstvo.

NASTAVNIK (off):

I prut i močuga ako zatreba.

MIHAILO (i dalje zadubljen u dnevnik):

Boban zaista jeste prebio Darka. (Podigne glavu.) I nije bilo samo odvratno to što su Darka prvo maltretirali u školi, već su mu onda poslali poruku da dođe iza škole, da su preterali, hoće da mu se izvinu i da zajedno popuše džoint.

NASTAVNIK (off):

Hej džoint!

MIHAILO:

A onda kada je Darko došao, bacili su ga na zemlju. Boban ga je udarao pesnicama i nogama, gurao mu travu i zemlju u usta. Ostali su ga držali. Boban mu je skinuo pantalone i gaće, a onda se na njega popišao.

Vrata na video projekciji se zatvore.

MIRA:

Kada to taksativno postaviš, izgleda da nema druge, osim da ga isteramo. Ali ako samo za trenutak pogledaš Bobana, biće ti jasno da je to ogorčeni momak, sa hiljadu demona u glavi, zbunjen i konfuzan, koji se dobro oseća samo kada vlada nad drugima.

NASTAVNIK (off):

I to sada treba da nam olakša, je li?

MIHAILO:

Protiv njega je podnet krivičan postupak. Možda nećemo ni imati drugog izbora. Sve bi bilo drugačije da se stvar nije dogodila u krugu škole.

MIRA:

A kako bi to bilo drugačije? Misliš ne bi bio naš problem. Ali to svejedno jeste naša stvar. To su deca koja idu u ovu školi i mi ih viđamo svakodnevno. Izgubićemo ih, zar ne razumete? Mi smo

napravili ovaj zajebani svet, a sada se čudimo kada imamo takvu decu.

NASTAVNIK (off):

Ja nisam pravio nikakav svet u kome ima mesta za Bobana, prema tome ne osećam bilo kakvu krivicu.

MIRA:

U tvom svetu nema mesta ni za Darka.

NASTAVNIK (off):

Malo su ga izudarali, a on zapomaže po školi. Zna se šta se tada radi, odeš kući, zavučesh se u sobu i istrpiš, a onda/

MIRA (prekine ga):

Mi se suviše dugo zavlačimo u sobe i trpimo.

NASTAVNIK (nastavlja gde je stao):

A onda kada malo ojačaš, odeš i uzvратиš mu.

MIRA:

Okolo za okolo?

MIHAILO (pomalo odsutno, ponovo u dnevniku):

Nema baš nekog rešenja.

MIRA:

Ova civilizacija ne pamti često, nije u stanju baš mnogo da uči, preobrće istoriju kako joj odgovara, ali duboko u sebi dobro zna, da mržnja nikome nije donela išta dobro.

NASTAVNIK (off):

Dosadna si. Jebe mi se za tvoju civilizaciju. Sve to treba jednom za svagda rešiti.

MIHAILO:

Ne znam šta bi ovaj narod rekao kada bi ga iko išta pitao. Ne znam da li bi mislili ili bi prosto ćutali.

Tišina, dovoljno dugo. MIRA gleda u publiku. Polako ustaje i odlazi.

MIRA (off):

Samo kada pomislim na Darka, kako leži iza škole, ali i dalje u krugu školskog dvorišta, posramljen, izudaran, skinutih pantalona i gaća, popišan, sa zemljom u ustima. Ako samo na to pomislim, osetim bes i tugu, očajanje. Na žalost, takođe

MIRA (off, cont):

pomislim, da, ne možemo učiniti ništa drugo nego da izbacimo Bobana.

Tišina. MIHAILO ustaje, ostavlja dnevnik na stolicu i lagano i sam izlazi sa scene. Svetlo je samo na stolicama.

12.

Sedeo je kraj prozora. U sobi je mračno. Svetlo koje dolazi spolja obasjava njegovu ruku, deo vrata, ušnu školjku. Sedeo je. Znao je da je tu. Telo bi se polako zagrevalo. Čuo bi šum koji je krv pravila u žilama dok ih je širila do nepodnošljivosti. A onda bi se naglo te cevčice suzile, prisiljavajući crvena krvna zrnca, pločice i ostalu bratiju da se zaustave, uspore, skoro do ravne linije. Nije mogao da ga opiše. Znao je samo da polako preuzima prevlast. Snažan, moćan, surov, neumoljiv. Nije podnosio suprotstavljane. Moralo se uzmaći, skloniti, pustiti ga da zauzme prostor. U toj borbi za prisutnost je mogla da se sažme cela njegova istorija. On bi dolazio kao strašna morska neman, bez jasnog oblika, imena. Znao je da ne sme da mu se prepusti, da mora da se sakrije u nekim šupljinama, u koštanoj srži, ispod grudne kosti. Istovremeno je znao da se ne može sakriti lako. Jer, on gazi po skeletu, on ga lomi bez milosti. Jednom kada ga bude našao, znao je, da mu sledi kraj. Pomislio je na svoje plavo ćebence koje je voleo uveče da zagrlji pre spavanja, na svoju šolju sa crvenim tufnama, na miris lavande iz ormana njegove majke, na njene meke usne na svom čelu dok bi mu poželela laku noć. I bilo je to kao da je tonuo ka tom vremenu, ka onoj tački u istoriji kada je sve počelo. A opet, taj početak je bio neuhvatljiv. Mada, to možda više nije bilo ni važno. Neman je tu. Približava se. Znao je da više nema snage da joj se suprotstavlja. Jer moćnija od svega što bi bilo negde spolja, ta neman je bila njegova i znao ju je skoro isto toliko dugo koliko je znao to ćebence, šolju i kesice sa lavandom. Po prvi put pomisli da više ne može da se skriva. Ustao je sa stolice. Lagano se uspravio, isto tako lagano je skinuo tinta-plave pantalone i majicu boje senfa. Stavio ih je na stolicu. Stajao je miran pred svojom nemani. Čak joj se i nasmešio. Ona lagano protiri svoju glavu, zasijaše snežno beli zubi. Začu se lagano dahtanje koju čudovište, kao vrelu paru, ispušta iz svojih usta. Pre nego što je zatvorio oči, video je kako mu se ta glava približava i oštri dah zapara njegov vrat. Zubi se lagano zariše u tkivo. Njegovo telo klonu na zemlju, tik pored stolica.

13.

IVAN sedi na jednoj stolici. Okrenut je leđima publici. Na velikom platnu se projektuje njegovo lice. Na platnu on polako nanosi šminku. To je slika umornog glumca koji se preslišava tekst. Dvanaest stolica visi u vazduhu.

IVAN:

Oni su ga ubili. Oslobodioci. Hladno, bez milosti, sa osmehom, pravednički, čisto. Prali su svoje ruke. Mi znamo da isplivamo samo ako drugog pritismo da potone. Slab je ovaj rod. I on je bio slab. Uzeo je kanap koju su mu ponudili. Oni su ga obesili, on je samo bio izvršitelj svoje sopstvene smrti. Predao se, kao dete koje stoji pred čudovištem. Odvratni su. Ali taj zamajac će poseći i njihove glave. Sve što su činili, doći će po svoje. Neće moći da ih odbrani ta šačica u pokretu Otpora koja je navodno oprala taj obraz. Mogu li se i ostali zakleti da su im namere bile čiste? I dalje će ubijati, samo drugim sredstvima. I dalje će ljudi umirati i po bolnicama, psihijatrijama, školama, u preduzećima. Jer to su ti isti koji bi se ponovo udružili, koji ne saosećaju, nemaju krivicu. I ti gadovi će nam i dalje govoriti kako je to za naše dobro i kako nas ne mrze, već nas siluju, pljuju, vređaju, šamaraju iz čiste pravičnosti.

REDITELJ (off, prekine Ivanov monolog):
Ko to govori?

IVAN:

Sin Kurta Gerštajna.

REDITELJ (off):

Zabole me. Ne mogu to da režiram.

Tišina.

IVAN:

Znam.

REDITELJ (off):

Idem kući.

IVAN nastavlja da šminka lice. Projekcija njegovog lica polako tamni na platnu. On ustaje. Svetlo se polako gasi. IVAN se (kao kontura) lagano skida. Stolica na kojoj je sedeo polako se podiže u vazduh. Svetlo obasjava još samo stolice koje vise. Lagano se podižu još neke stolice. Ima ih sve više. Ceo prostor je ispunjen lebdećim stolicama. Svetlo kao peščani sat, lagano curi. To traje i traje... sve do mraka.